

İ hamdım
piştim
yandım

Konya Valiliđi
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĐÜ

Editör

Abdüssettar Yazar
(il Kültür ve Turizm Müdürü)

Yazan

Enes Teslim

Grafik Tasarım

A.Efe

İkinci Baskı

Ocak, 2017 Konya

Baskı Cilt

Damla Ofset / www.damlaofset.com.tr

ISBN

975 585 524-6

Mevlevilik, Mevlâna Celaleddin Rumî'nin 1273 yılında ahirete intikalinden sonra bizzat oğlu Sultan Veled zamanında temelleri atılan ve torunu Ulu Arif Çelebi zamanında şekillenmeye başlayan, hayat anlayışını, dünya görüşünü yaşatmak ve nesillere aktarmak amacıyla oluşturulan, asırlar boyunca büyüyerek gelişen, Yaratan'dan dolayı insana saygı anlayışını benimseyen ve pekiştiren, kimilerince aşk ve ilim yolu olarak da tarif edilen bir tarikattır.

Sultan Veled, tarikatı yalnızca kurmakla kalmamış, aynı zamanda babasının hayatını en iyi biçimde aktarmış ve anlatmıştı. Babasının sağlığında kaleme alınmış olan eserlerdeki fikirlerini ve söylemlerini açık üslubuyla tefsir etmekte büyük bir kabiliyet göstermişti. Mevleviliğin sınırlarını genişletmek amacıyla pek çok şehre seyahatlerde bulunan Sultan Veled, Mevlevi semasına ayin şeklindeki düzeni de vermişti.

Sultan Veled'in ve Ulu Arif Çelebi'nin üstün gayretleri neticesinde sağlam temeller üzerine kurulan Mevlevilik, sonraki yüzyıllar boyunca da gücünden ve etkisinden hiçbir şey kaybetmedi; Mevlâna Celaleddin Rumî'nin Allah aşkı ile baktığı ve kucakladığı insanlık âlemine sevgiyi ve muhabbeti aktarmada en önemli yollardan biri hâline geldi. Mevlevilik, Mevlâna Celaleddin Rumî'yi 13. asırdan günümüze aktarmakla kalmayıp, sınırlarını her geçen gün halka halka genişletmek suretiyle dünyanın dört bir tarafına İslâm'ı, Allah aşkını, Hz. Peygamber (S.A.V.) sevgisini nakletti.

hamdım
piştim
yandım

**Canım bedenimde oldukça Kur'an'ın kuluyum
Seçilmiş Muhammed'in yolunun toprağıyım
Kim sözlerimden bundan başka bir söz naklederse
O nakledenden de bizarım ben o sözden de bizarım**

Gönüller tahtının sultanı saadet mülkünün
hünkârı Hazreti Mevlâna, "Âlimler peygamberlerin
varisleridir" hadisinin sırrına mazhar olmuş bir
mana eri, insanlar üzerinde parlayan bugün dahi
ışığına her zamankinden daha çok muhtaç
olduğumuz hakikatler güneşidir.

“O bende benimle ilgili bir şey bırakmadı”

dediği aşkın gerçek hürriyet olduğunu idrak eder. Ve bu idrakle insanlığa merkezinde aşk bulunan etrafına dalgalar halinde aşkı yayan öğretiler geliştirir.

Mevlevilik; Hazreti Mevlâna'nın öğretileri ve ayet ayet Kur'an'ın bütün manası edepten ibarettir sözû üzerine edep temelleri üzerine oğlu Sultan Veled tarafından müesseseleştirilir.

Bu tarikat âşık, arif ve kâmil mürşitler vasıtasıyla uzun asırlar boyunca insanlığı iyiliğe doğruluğa sevgiye hoşgörüye kısaca güzel ahlaka davet eder. Bunları gerçekleştirecek mekân düstur ve icra usullerini mükemmel bir şekilde ortaya koyar.

Mevlevihanelerde gerçekleştirilen tasavvuf terbiyesine paralel olarak nazari ve ameli eğitimle devrinin en büyük şair ve hattatları Türk musikisini en kuvvetli bestekâr ve icracıları yanında pek çok müzehhib, mücellit, nakkaş ve ressam yetiştir. Bir bakıma bu müesseseler günümüzün güzel sanatlar fakülteleri ve konservatuarları hükmündedir.

Konya merkezde olmak üzere özellikle Anadolu, Balkanlar, Kıbrıs, Arabistan yarım adası ve kuzey Afrika'da büyük gelişme gösteren pek çok devlet adamı âlim ve sanatkârı müntesipleri arasına alan sayısız ilim ve sanat eserinin vücut bulmasında ilham kaynağı teşvik ve hareket unsuru olan Mevlevilik İslam medeniyetini hakkıyla temsil eder.

Mevlevilik tarikatına intisap edenler üç grupta değerlendirilir.

a-Çile çıkarak Dede unvanı alanlar

b-Çile çıkarmamakla birlikte Mevleviliğin örf ve adetlerine uyanlar dervişlik vecibelerini yerine getirenler

c-Dede ve derviş olmadan dergâhlara devam etmek suretiyle bendelerinin sohbetlerinden feyz alan muhipler.

Farsça kırk rakamından gelen çile kelimesi tasavvufi bir terim olarak kırk gün müddetle küçük temiz ve sakin bir yerde yeme içme ve uykuyu azaltarak ibadet ve riyazetle meşgul olma anlamına gelir. Muhtelif tarikatlarda dervişler çilehane veya halvethane adı verilen küçük hücrelerde çileye soyunurlar. Bu uygulama Hz. Musa'nın vahiy almak için kırk gün Tur'da kalarak ibadet ettiğine işaret eden ayet yoluyla Kur'an'a "kırk günü Allah için ihlas ve samimiyetle geçiren kimsenin dili hikmet pınarlarıyla beslenir" hadisinden hareketle de Hazreti peygambere bağlanır.

Mevlevilikte çile bin bir gün müddetle usul ve adaba uygun olarak 18 değişik hizmeti görmektir. Çile müddeti Hz. Mevlâna'nın hayatı boyunca çıkarmış olduğu halvetlerinin toplamının bin bir gün etmesi Cenabı Hakkın bin bir ismi ve çileden maksadın Allah'ın rızasını kazanmak olduğu rıza kelimesinin de ebced hesabıyla değerinin bin bir rakamına karşılık geldiğiyle ilgilendirilir.

Dünya endişelerinden kurtulmak arzusunu izhar edercesine çileye soyunan çilekeşin mekânı yalnız Asitaneler de bulunan matbahı şerif olup buraya çilekeş ve tekke zabitlerinden başkaları giremez.

Mevleviliğin merkezi olan Konya Asitanesi'nden başka Afyon, Kütahya, Galata, Yenikapı, Halep, Kahire gibi fiziki şartları uygun olan Mevlevihanelerde de çile çıkarılmıştır.

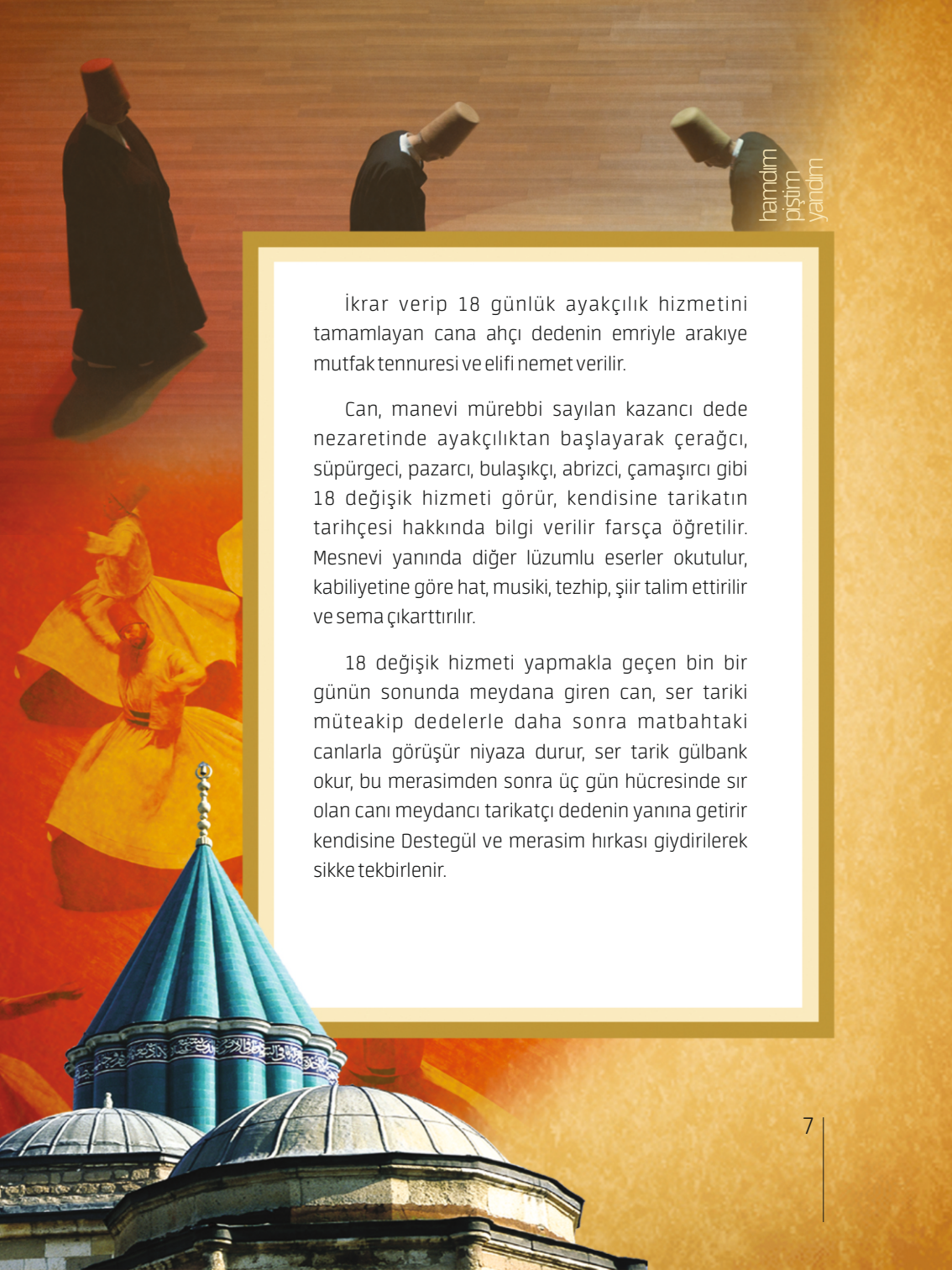
Bu müesseseler matbahı şerif, semahane, mescit, selamlık, harem dairesi, hücreler türbe ve hâmuşan bölümlerinden meydana gelir. Hazreti Pir'in "beri gel daha beri daha beri" çağrısına kulak verip edebi talep edenler, muhabbetle acıların tatlılaşacağına dertlerin şifa bulacağına inananlar, gönülleri onun verdiğiyle dertlenip aşksız geçen ömrü hesaba katmayanlar bu tarikatın edep ve muhabbet zincirinin halkaları olmuşlardır.

Onlar önünde boyun büktükleri kapıda “Ey kapılar açan Allah'ım bana da hayırla kapılar aç” niyazında bulunurlar. Nefsi arıtmak gönül huzuru sağlamak ve olgunluğa erişmek maksadıyla ikrar verilecek kapı Âşıklar Kâbe'si olan Mevlâna dergâhıdır. Çünkü orası gönül hastalıklarının şifa bulduğu ve noksanların tamamlandığı yerdir.

“Ey dil istersen eğer kâmil olan noksanın sikkesi altına gir Hz. Mevlâna'nın.”

Çileye talip olan 'Nevniyaz' matbahı şerifte bulunan saka postunda üç gün boyunca oturur yapacağı hizmetleri görür ve kendisine yapılanlara adeta yok sayılmak suretiyle itibar edilmeyişine tahammül ederse üç günün sonunda ikrarı alınmak üzere ahçı dedenin huzuruna çıkarılır.

“Bizim erbabı aşka sıtk ile ikrarımız vardır” anlayışına sahip olunan Mevlevilikte ikrardan dönmek asla tasvip edilmeyen bir davranıştır.

hamdım
piştim
yandım

İkrar verip 18 günlük ayakçılık hizmetini tamamlayan cana ahçı dedenin emriyle arakiye mutfak tennuresi ve elifi nemet verilir.

Can, manevi mürebbi sayılan kazancı dede nezaretinde ayakçılıktan başlayarak çerağcı, süpürgeci, pazarcı, bulaşıkçı, abrizci, çamaşırcı gibi 18 değişik hizmeti görür, kendisine tarikatın tarihçesi hakkında bilgi verilir farsça öğretilir. Mesnevi yanında diğer lüzumlu eserler okutulur, kabiliyetine göre hat, musiki, tezhip, şiir talim ettirilir ve sema çıkarttırılır.

18 değişik hizmeti yapmakla geçen bin bir günün sonunda meydana giren can, ser tariki müteakip dedelerle daha sonra matbahtaki canlarla görüşür niyaza durur, ser tarik gülbank okur, bu merasimden sonra üç gün hücresinde sır olan canı meydancı tarikatçı dedenin yanına getirir kendisine Destegül ve merasim hırkası giydirilerek sikke tekbirlenir.

Tennure nefsin kefenini, sikke kabir taşını. hırkada kabri sembolize eder. Bu suretle Mevlevi dervişleri ölmeden evvel ölme sırrına ererler, bir bakıma ham olarak geldikleri dergâhın matbahındaki ocakta pişerlerveyanarlar.

Nihayet 18 günlük hücre çilesinden sonra sertarik veya çelebi efendiden evrat ve ezkarını talim ederek çilesini tamamlayan derviş, dede unvanını alarak hücre sahibi olur.

Hakiki aşkın mazharı muhabbet sırrının mahremi olan Mevlevi mürşitleri feyz kaynağı olan kuvvetli nazarlarıyla müritlerin iç dünyalarında mükemmel bir inkılap meydana getirirler ve adeta toprağı altına dönüştürürler.

Fakr'ı; sadece Allah'a olan ve ondan başkasına ihtiyaç duymayan dünyadan müstağni bir kanaat sahibi Mevleviler bilhassa ruhi olgunlukları fikri incelik ve tekâmülleri sanat kabiliyetleri yanında temizlik ve zarafetleriyle de dikkatleri üzerlerine çekmişler sosyal hayatı derinden etkilemişlerdir.

Derviş, kelimeyi oluşturan 'dal, ra, vav ye şın' harflerinin sembolize ettiği dünya riya varlık yalan ve şehvetten kendini arındıran insandır. İşte bu derviş semazenler mahzunca boyunlarını bükerek ötelerdeki hakikatlere açılırcasına semaha başlarlar ve haktan aldıklarını halka dağıtırlar.

